बुलुमि

पद्मरत्न तुलाधर

साहित्यया मूलुखा

सफूया नां:- बुलुमि (नेपाल भाषाया निवन्ध पुचः)

सफू च्वमिः- पद्मरत्न तुलाधर (जन्म १०६२ सिपुह्नी
ह्मायक्‌ं त्वा:, यें ।)

सफू च्वगु ई:- १०७९-१०८१ या दुने (नेपाल सम्वत)

सफूया ह्ममा:- च्वमि थ:हे

ह्मापागु प्रकाशनः- लूजः प्रकाशन (१०८३ चकंपुह्नी), यें ।

निक्वःगु प्रकाशनः- साहित्यया मूलुखा, बखुंबाहा:, यल ।
ने. सं. ११००, ५०० गू प्रति

मुद्रकः- रत्न प्रिन्टिङ्ग प्रेंस, इखाछें, यल फोन नं. २१८७५ ।

सफूया मूः- न्यातका (५/-)

पिकाकः पाखें

पासा पद्मरत्न तुलाधरया 'बुलुलि' नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् छगू ग्यसु लागु निवन्ध सफू खः । ह्लापांगु प्रकाशन फुना–थ्व सफू स्वयं मखना, ब्वने मखना च्वंपि विद्यार्थी पासापि व नेपाल भाषा भाषिपिनिगु अनुरोधकथं थ्व निक्वगु प्रकाशन मूलुखा पाखें पिथने दया ज्यपि लय्ता । थथे निक्वगु प्रकाशन या रूपय् पिथनेत अनुमति बिया दयूगुलि पासा पद्मरत्न तुलाधरजु यात भितुना–नापं याकनं न्हूगु सफू पिथनेत लःह्लाना दी धैगु भलसा दु ।

थ्व सफू पिथनेत धेबाया भाला क्वबुयादीह्म मूलुखाया छयाञ्जे भाजु रोहिणीवहादुर कायस्थ व थासा बांलाकेगु ज्याय् ग्वहालि याना दयूपि रत्न प्रिन्टिङ्ग प्रेसया सकल पासापिन्त सुवा ! जय मां भाय् ।

ने. सं. ११०० श्रावण १
बखुंबाहाः, यल ।

छत्रवहादुर कायस्थ
अध्यक्ष
साहित्यया मूलुखा

चुरोटया कुँ

चुरोटया कुँ जि तःको मछि खने धुन । लँय् ज्वीपिं छम्ह छम्ह मनूतय् म्हुतुं, मचां निसें कया ल्यायह्म वुढा तकया म्हुतुं पिहाँ वइगु चुरोटया कुँ जि न्ह्याबलें खं । अले चुरोटया कुँ जि न्ह्याह्म पासाया म्हुतुं नं पिहाँ वोगु खं । न्हापा लिपा चुरोटया कुँ नाप जितः छुं वास्ता मदु । न्हापा लिपा चुरोटया कुं खंसां छुं बिचाः मवो । चुरोटया कुँ उबले जिगु नुगः साले मफु । तर थौं छाय् छाय्, गय् गय् छम्ह पासाया म्हुतुं पिहाँ वया च्वंगु कुँ जिगु नुगः साला काल, जितः छुं बिचाः याकल । पासाया म्हुतुं चुरोटया कुँ चाक चाक लाना पिहाँ वया च्वन । छगू कथंया कलाया प्रदर्शन । जि दर्शक जुया गवेत तुंक तुंक स्वया च्वना । तर चुरोटया कुँ क्षण पतिं पिहाँ वया च्वन, क्षण क्षण पतिं हानं फसय् तना वना च्वन । धीधी जुया पिहाँ वोगु चुरोटया कुँ उखें थुखें सना गबलें च्वय् वन, गबलें न्हृया वन, थय्क स्वय्बले चुरोटया कुँ थःगु अस्तित्व मतंकेत सुं नाप ल्वाना च्वं थें च्वं । तर धीधी च्वातुक पिहाँ वोगु कुँ मृत्यु नापं ल्वा ल्वां सालुसे छ्याल बिछ्याल जुया वन । अले मृत्युं वयात स्याना बिल– छ्याल बिछ्याल जुजुं फसय् तना वन । थुकथं हे चुरोटया कुँया जीवन, न्ह्याना च्वन, दिना च्वन, फुना च्वन क्षण क्षण पतिं ।

म्हुतुं पिहाँ वोगु चुरोटया कुँ फसय् प्याः प्याः कनासां मृत्यु नाप ल्वाना च्वन । जीवन संघर्सशील धका जितः ध्वात्थ्वीका च्वन । अले मानवताया बाखं कना च्वन ।

मनू जन्म ज्वी । गनं गनं वया पृथ्वीया छह्म सन्तान जू वोह्म मनू मचां निसें बुढा तक संघर्षया संघर्ष जक यायां छन्हु सिना वनी । बुक्को मनू सीमा । थ्व प्रकृतिया अकाट्य कानून । ख नं बुक्को मनू थन सिना हे च्वन । तर सी धुंकूपि सुं हे म्वाना मवो । थ्व नं प्रकृतियाँ कानून हे ला खः नि ।

प्रकृतिया कानून । थुकियात ल्वाथले फुपि थ्व विश्वय् सु हे दु । लः च्वं क्वय् न्ह्याना हे च्वन । क्वं च्वय् गबलें मन्ह्या । अथेहे मनूत नं जन्म जुया सिना वनी । सी धुंकूपि म्वाना वइ मखु । थ्व विश्वय् गुलि मनूतय् जन्म ज्वी धुंकल, गुलि मनूतय् मृत्यु नं । तर थौं तक सुनानं मस्यूनि—मनू गनं वया गन वनि । अन्धविश्वासी धार्मिक ग्रन्थ-तयसं धया च्वंगु दु—मनूयात द्यनं जन्म बी अले मनू सितकिं धर्मात्मा जूसा स्वर्गय् वनी पापात्मा जूसा नरकय् वनी । तर थ्व विश्वय् धर्मात्मा धयापि हे सु दु ? मनूत फुकसिनं मे, दुगु फैंतयुतं म्वा म्वाकं स्याना ला नया च्वंगु दु, हि त्वना च्वंगु दु । बुद्ध स्वयानं शान्त जुया प्रकृतिया मुलय् द्यना च्वंपि सिमातयुत लाखः पिया दन् दन् छ्वयुका च्वंगु दु । लखं लख कीतयुत न्हु जक न्हुया स्याना च्वंगु दु । थः भिसा जगत भिं धाइपिनिगु संसारय् अले गोह्म हे धर्मात्मा दइ? अयुसा सिक्को मनूत नरक वनीपिं ? नरक धयागु हे गन ? स्वर्ग थ्व थन धका स्यूपि नं ला सुं मदु । अयुजूसा स्वर्ग धयागु शब्द हे गनं पिहाँ वल ? नरक धयागु शब्द हे सुनां पिकाल ? थौंतक सुं मनू स्वर्ग वना लिहाँ वोगु जि मस्यूनि, मानवताया इतिहासं मस्यूनि ।

अथेहे नरक वना लिहाँ वोगु नं सुनानं मखनि, मस्यूनि । अय्‌सा मनू सितकि गन वनी ? थ्व खँ सुनानं मस्यू । थुलि हे जक स्यू–मनू सितकि कर्णदिपय्‌ यंका उना छ्वइ । अले नौ जुया चाय्‌ मिलय्‌ ज्वी, कुं जुया फसय्‌ । थ्वला मनूया ह्मया जक खँ जुल । कर्णदिपय्‌ ला मनूया ह्म जक उना छ्वइ । सीह्म मनूया आत्माला उइ न्ह्यो हे गनं तना वने धुंकी । अले धार्थेयाह्म मनू अर्थात्‌ मनूया आत्मा गन वन लय्‌ ? लिसः मदुगु छगू न्ह्यसः । तर चुरोटया कुँ चाक चाक लाक पिहाँ वया धया च्वन–मनू सितकि स्वर्ग व नरक मखु शून्यय्‌ विलीन जुया वनि ।

बुक्व मनूत छन्हु सीमा । सुनानं पनां पने फइ मखु । सीगु हे मनूया धर्म अले सीगु हे मनूया अन्तिम लक्ष्य नं । मनूया उगु धर्म अले मनूया उगु लक्ष मनूया इच्छाय्‌ आधारित मजूसां मनुख व धर्म मानय्‌ याय्‌ हे मा, उगु लक्षय्‌ थ्यंके हे मा । खला मनूतय्‌ सी मये फु । अज्ज गुम्हेस्यां थ्व पृथ्वी, अले थ्व ब्रम्हाण्डया हे अन्त मजूतले म्वाना च्वनेगु नं इच्छा दय्‌फु । तर इच्छा जक दयां छु याय्‌ यदि व इच्छायात पूर्ति याय्‌गु ताकत हे वयाके मदुसा ।

जि नं छम्ह मनू–मसिसें मगापि प्राणीत मध्ये छम्ह प्राणी । थः थिति, पासापि अज्ज थ्व विश्व हे तोता छन्हु वने मानि गन गन जि मस्यूगु थासय्‌ सुनानं हे मस्यूगु थासय्‌ । म्हुतुं पिहाँ वोगु चुरोतया कुँ फतय्‌ तना वंथें जि नं छन्हु तना वनीतिनि । उबले जितः न्ह्यःम्हेसिनं न्ह्याथाय्‌ मासां ल्वीके फइमखु खकेफइ मखु । व तंम्ह तनं जुया वनी । जिगु मृत्युइ थन गुम्हं ख्वइ, गुम्हं न्हिली । तर न्ह्याम्ह न्ह्याक्व हे ख्वःसां न्ह्याम्ह न्ह्याक्व हे न्ह्यूसां जि ख्वसः व न्ह्यूसः ताइमखु । न त जिगु सन्देश हे सुनानं ताइ । खला मेमेपि मनूतय्‌ थें जितः नं सीगु इच्छा मदु । न्ह्याबलें न्ह्याबलें थन

म्वानाच्वने मास्ति वो । तर छु याय् प्रकृतिया तानाशाही राजय् स्वँगु इच्छायात थाय् मदु । उकिं योसां मयोसां काल वलकि थन बुक्व मनू सी हे मा । मम्रिसें मगापिं माँ–बौया सन्तान जूगु लिं जि नं छन्हु सी हे मानी । कालं जितःनं छन्हु सात् साला या न्याय् की तिनि । जनबहाद्योया रथ तीन धारां साला असं त्वालय्, असनं लाय्कू अले लाय्कुलिं लगमय् थ्यंका रथ–यात्रा क्वचाइ थें जिगु जीवन रथ नं मचां ल्याय्म्ह ल्याय्म्हं बुढा थ्यनेवं क्वचाइ तिनि । जिगु जीवनया रथ यात्राया नं या न्याइ तिनि । उकिं हे ला चुरोटया कुं जितः हिस्याना च्वंगु– जिगु जीवनया अन्त मृत्यु धका ।

म्हुतुं पिहाँ वोगु चुरोटया कुँ फसय् इतः मतः कना तना वना च्वन । मनूतय् जीवनया अन्त मृत्यु खः धका कानूनी तर्क पेश याना च्वन । तर अय् नं जितः पत्या मजू जि नं छन्हु सी तिनि धका छाय् कि जितः गबलें हे सी मयो । सीगु जिगु धर्म खःसां, मानवताया लँपु खःसां मसीत जिं न्ह्याचागु न प्रयत्न याय् ।

छम्हं मनूया नातां मानवताया विकासय् जितः गौरव दु अले मानवताया शक्ति व बुद्धिस घमण्ड । पशुत सरह जंगलय् जक चाहिला असभ्य जीवन हना च्वंपिं मनूत थौं विश्वया सर्वश्रेष्ठ प्राणी ज्वी धुंकल, विश्वया मालिक ज्वी धुंकल । विज्ञानया लिधंसां मनुखं प्रकृतियात हे थःगु नियन्त्रणय् तय् धुंकल । उकिं धाय्फु छन्हु मनुखं मृत्युयात नं थःगु नियन्त्रणय् तइ तिनि । अले छन्हु मनुखं कालयात नं ख्याना च्वइ तिनि । उकिं जितः थन न्ह्याबलें म्वाना च्वने मास्ति वो । छन्हु मनू मंगल ग्रह व चन्द्रलोक जक मखु फुक्क ब्रह्माण्डया हे मालिक जूगु स्वय्त । अथे मखुसा मनुखं दय्कूगु हाइड्रोजन बम् व आयटम् बम्त तज्याना थ्व विश्वय् पूर्ण शान्ति वोगु स्वय्त जि न्ह्याबलें न्ह्याबलें थन म्वाना च्वने मास्ति वो । उकिं जि थः मसीत न्ह्यागु नं प्रयत्न याय्, न्ह्याह्म नापं नं ल्वाय । चुरो-

टया कुँ म्हुतुं पिहाँ वयालि तना वना च्वन। अले तने न्ह्यो सुं नाप संघर्ष याना च्वन । चुरोटया कुँजि नं छन्हु सी तिनि धका ववात्तु-क्वाना नं सी न्ह्यो मसीत फक्व सघर्ष याय्‌गु सल्लाह बिया च्वन।तर अपशोच ! जि थ्व मस्यू कि सु नाप ल्वासा जि मृत्यु बचय् ज्वी फइ । जि थुलि हे स्यू—ई न्ह्या वं लिसे जिगु मृत्यु नं सतिना वइ । उकि ज्वीफु ई मन्ह्यात धाःसा जिगु मृत्यु नं अनतुं च्वं च्वनी । अले मृत्युं जितः स्याय् फइ मखु कालं जितः थी फइ मखु । उकि जि थः मसीत ई यात हे दिकेगु बिचाः याना ।

ई यात दिकेगु बिचारं जि ईयात नाप लाना। अले ई नापला-य्‌वं जि वयात न्ह्याबलेंया निंति दीगु प्रार्थना याना जि मृत्युं बचय् ज्वीत । जिगु प्रार्थना न्यनेवं त्यानुया च्वंगुलि ला मस्यु, ई तक्क दिना बिल । तर गजब । ई जक दीवं चाहिला च्वंह्म पृथ्वी न दित । अले थन सृष्टि दित, मानवताया प्रगति दित, विकाश दित । जि मृत्युं बचय् ज्वीगु खँला गन वं गन, कन अःखः मृत्युं फुक्क मनूतय्‌त छकलं नुनेगु स्वत । उकि जि काचा काचां वना ई यात हानं न्ह्याथें तुं न्ह्याय्‌गु प्रार्थना याना । ई न्ह्यात, पृथ्वी चाहिला, मानवताया सृष्टि न्ह्यात, प्रगति न्ह्यात अले जिगु जीवन–रथ नं न्ह्यात छन्हु मृत्यु नापलाय्‌त । मृत्यु विरूद्ध जिगु संघर्ष असफल जुल । जिगु जीवनया अन्त मृत्यु हे जुल । उकि हे ज्वी म्हुतुं पिहाँ वोगु चुरोटया कुँ जितः लाय् लाय् बुया च्वन– "छं न्ह्याक्व हे प्रयत्न यासां छ मृत्युया शिकारं बचय् ज्वी फइ मखु ।" थुलि धयाः थःनं तना वना च्वन ।

चुरोटया कुँ छु खः ? थय्‌क स्वय्‌बले ला छुं नं मखु थें च्वं । म्हुतुं पिहाँ वय् साथं तना वनी । तर वहे चुरोटया कुँ गुलि गुलि कवितय्‌त कविता च्वय्‌गु शक्ति बिया च्वन, गुलि लेखकतय्‌त लेख च्वय्‌गु ताकत । मनूतय्‌सं पित्यासां फुधंसां त्वनीगु चुरोटया कुँइ

न्ह्याम्हेसिनं न्ह्यागु खंसां जि उकी मानवताया न्हाय्‌कं खना च्वना। अले जिगु धर्म, कर्त्तव्य व भविष्यया छगू छगू खँ खना च्वना। चुरोटया कुँ म्हुतुं पिहाँ वय्‌वं उखें थुखें सना फसय्‌ तना वनी गुकी जि छह्म मनूया पू वंगु जीवन खना च्वना। चुरोटया कुँ म्हुतुं पिहाँ वय्‌वं तना वनी। उकिं जि थ्वीका च्वना—बुक्व मनूत छन्हु सी तिनि। उकिं जितः आ गय्‌थें मस्यु, चुरोटया कुँ खनं कि जि नं छन्हु सी तिनि धका लुमना वो। अले थ्व नं लुमना वों, छन्हु सी मासां म्वायूत संघर्ष याय्‌गु जिगु धर्म खः।

